

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

ÖSTER DAISY

KÄSITYÖN MERKITYS. MITÄ SE ANTAA JA MITÄ SE VAATII.

Kasvatuspsykologian kandidaatintyö

KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Intercultural Teacher Education

Elokuu 2016

Master's Programme in Education and Globalisation		Tekijä/Author Daisy Öster	
Työn nimi/Title of thesis Käsityön merkitys. Mitä se antaa ja mitä se vaatii.			
Pääaine/Major subject Kasvatustiede	Työn laji/Type of thesis Kandidaatintyö	Aika/Year 2016	Sivumäärä/No. of pages 36
Tiivistelmä/Abstract <p>Tavoitteenani tämän kandidaatintyön avulla oli selvittää, mitä käsityöt ovat, mitä niiden tekeminen vaatii ja mitä kaikkea niiden tekemisen kautta ihminen oppii. Itselläni oli aloittaessa sellainen ennakkokäsitys, että käsitöiden avulla voisi oppia hyvin monenlaisia asioita, jotka olisivat merkityksellisiä sekä henkilökohtaisella, että yhteiskunnallisella tasolla.</p> <p>Näitä selvittääkseni kävin läpi paljon sekä suomalaista, että ulkomaalaista kirjallisuutta. Kirjoja, artikkeleita, tutkimuksia ja erilaisia nettijulkaisuja. Olen pyrkinyt myös huolellisesti tarkistamaan lähteiden alkuperäisyyden ja totuudenmukaisuuden, minkä vuoksi minulla on tässä työssäni hyvin vanhojakin lähteitä. Vanhin vuodelta 1863.</p> <p>Löytämäni tieto vastasi pitkälle odotuksiani. Ensinnäkin käsitöiden tekeminen vaatii monenlaisia taitoja alkaen ihan fyysisistä vaateista, myös henkiseen kyvykkyyteen. Toisaalta käsitöiden tekeminen myös antaa todella paljon. Siinä opitaan mm. matemaattisia taitoja, kolmiulotteista näkökykyä ja loogista ajattelua. Käsitöillä on myös ihmisen psyykettä vahvistavia vaikutuksia. Niiden tekeminen kasvattaa kärsivällisyyttä, auttaa luovuudessa sekä elämänhallinnallisissa kysymyksissä.</p> <p>Mielestäni tässä työssäni käy selvästi ilmi, kuinka kautta vuosisatojen käsitöiden tekemisellä on aina ollut merkittävä asema, sekä yksilötasolla, että koko yhteiskuntaa ajatellen. Ja vaikka nämä merkitykset ovat aikojen saatossa muuttuneet monella tapaa ja muovautuneet aina silloisen aikakauden mukaan, niillä on yhä edelleen hyvin tärkeä asema meidän teknistyneessä ja modernissa nykyajassamme.</p> <p>Vaikka aika muuttuu, me ihmiset emme ole juuri muuttuneet. Yhä edelleen tarvitsemme monipuolista harjoitusta, sekä mielellemme, että fysiikallemme ja käsityöt ovat yksi parhaimmista tavoista tehdä näitä asioita. Tämän takia toivon, että tämä työ voisi olla osaltaan puhumassa sen puolesta, että kouluissamme ei enää yhtään otettaisi pois käsityötunneista, vaan päinvastoin, niitä voisi jopa lisätä.</p>			
Asiasanat/Keywords: Käsityöt, luovuus, matematiikka, elämänhallinta, motoriset taidot			

Sisältö

1	JOHDANTO.....	1
2	KÄSITYÖN HISTORIAA	3
3	KÄSITTEISTÖ.....	7
3.1	Käsityöt.....	7
3.2	Tekninen ja tekstiilityö	10
3.3	Luovuus	12
4	KÄSITÖIDEN TEKEMISEN VAATIMUKSET.....	15
5	KÄSITYÖN TEKEMISEN VAIKUTUKSET	17
5.1	Matemaattiset taidot, kolmiulotteinen ja looginen ajattelu	18
5.2	Motoriset taidot, silmän ja käden yhteistyö, tekemisen taito/ -tuntu.....	19
5.3	Elämänhallinta / mielekkyys.....	20
5.4	Luovuus	23
6	YHTEENVETO	25
7	LÄHTEET	28

1 JOHDANTO

Käsillä tekeminen on aina ollut minulle hyvin mieluista puuhaa ja muistan, kuinka jo pienenä lapsena ihailin ihmettelin äitini taitoa maalata niin kauniita tauluja, miten mummoni osasikin tehdä niin pyöreitä pullia ja miten vahvat olivatkaan pappani kädet.

Ala-asteella pidin kuvaamataidosta, tein mielelläni käsitöitä ja olisin todella halunnut mennä poikien puolelle tekemään puukäsitöitä. Mutta valitettavasti siihen maailmanaikaan se ei sopinut. Onneksi yläasteen puolella valinnaisissa aineissa sain lopulta osallistua poikien käsitöihin ja pääsin toteuttamaan luovuuttani myös sillä saralla.

Luovuus on yksi asia jota opimme erityisesti käsillä tekemisen kautta, mutta luovuutta tarvitaan paljon muussakin kuin vain käsitöissä. Se on tärkeää kemiassa, matematiikassa ja lasten hoidossa. Sitä tarvitaan, kun käsillä ei ole juuri sitä ”oikeaa” työkalua jonkin työn loppuun saattamiseksi, tai kun jotain on mennyt rikki ja se täytyy korjata niillä välineillä, joita sillä hetkellä sattuu olemaan lähettyvillä. Nyky-yhteiskunnassa olemme liiaksi tottuneet vain ostamaan heti uuden tavaran, jos jokin on mennyt rikki ja tavoittelemme yhä helpompaa ja rikkaampaa elämää, joka huomaamatta viekin pois sitä, mikä oikeasti toisi meille rikkautta ja sisältöä, sekä tyytyväisyyttä. Sillä, kun ihminen pystyy itse luomaan jotain uutta, tekemään käsillään jotain näkyvää, tai korjaamaan jotain tarpeellista, hän samalla hallitsee elämäänsä ja saa syvää tyydytystä, sekä turvallisuuden tuntoa, kun huomaa pärjäävänsä eri tilanteissa.

Käsityöläisyys ei ole ammatti, vaan se on tapa ajatella. Käsityöläiset eivät muiden työntekijöiden tavoin valitse ja opiskele ammattia, vaan me valmistaudumme siihen perimän kautta, muokkaudumme sivistyksen kautta ja harjoittelemme paljon (Repo, 1997). Myös Laitinen (1997) sanoo käsityöläisyyden merkitsevän hänelle usean eri ajattelun, taidon ja tekemisen yhteistoimintaa. Se muodostuu ammattitaidosta, joka kehittyy ajan kuluessa hänen itsensä ja persoonallisuutensa toteuttamistyössä.

Käytämme käsiämme liki kokoajan, emmekä edes huomaa sitä. Jos kokeilisimme hetken elää kädet sidottuina, huomaisimme miten vaikeaksi ja jopa mahdottomaksi eläminen muuttuisi ja jos katselemme ympärillemme, voimme huomata, että melkein kaikki näkemämme on saatu aikaan käsillä tekemällä.

Käsillä me luomme asioita ja saamme mielikuvituksemme elämään. Tekemällä asioita opimme yllättävän paljon ja keksimme taas uusia tapoja tehdä, toimia ja tuottaa.

Root-Bernsteinin (2012) mukaan myös Thomas Steitz, kemian Nobelin palkinnon 2009 voittanut on sanonut huomanneensa, että perustaidot työkaluilla ja eri materiaaleilla työkentelyssä, ovat olleet hänelle mittaamattoman arvokkaat sekä kotona, että laboratoriossa, mukaan lukien proteiinimallien kokoamisessa. Hän on myös kovin pahoillaan siitä, että monissa kouluissa nähdään, juuri näitä taide- ja taitoaineita leikattavan pois, kun ne nähdään tarpeettomina tai liian kalliina (Root-Bernstein, 2015). Tämän takia päätinkin tehdä kandidaatintyöni juuri tästä, minua sydäntä lähellä olevasta aiheesta ja pureutua niihin asioihin, joihin käsitöiden tekeminen antaa tukea, ja erityisesti koulumaailmassa helpottaa myös muiden aineiden oppimista.

Pääasiallisia tutkimuskysymyksinäni tässä työssä ovat:

1. Mitä käsityöt ovat?
2. Mitä käsitöiden tekeminen vaatii tekijältään?
3. Mitä käsitöiden tekeminen antaa tekijälleen?

Tavoitteenani on siis selvittää, mitä kaikkea käsillä tekeminen on, mitä käsitöiden tekeminen vaatii ja kuinka se vaikuttaa ihmiseen. Mitä erilaisia taitoja tarvitaan käsitöihin ja mitkä taidot niiden tekemisen yhteydessä karttuvat. Aion myös avata vähän luovuuden käsitettä, mitä se on ja kuinka sitä voi oppia.

Olen etsinyt vastauksia näihin kysymyksiini kattavalla kirjallisuuskatsauksella eri aikakausilta, sekä kotimaisista, että ulkomaisista julkaisuista, kirjoista, artikkeleista, lehdistä ja Internetistä. Olen pyrkinyt varmentamaan tarkasti viitteiden luotettavuuden, minkä vuoksi minulta löytyy hyvin vanhojakin lähteitä.

Pidän tärkeänä myös kertoa hieman käsitöiden ja käsillä tekemisen historiasta. Minkälainen asema näillä töillä on aiemmin ollut ja miten käsitöiden tekeminen on muuttunut näihin päiviin tultaessa.

Tarkoitukseni on osoittaa, että käsitöiden tekeminen ja yleensä käsillä tekeminen on, ei vain yksilöihmiselle, vaan koko yhteiskunnalle erittäin merkityksellistä ja että näitä taitoja tulisi edelleen ylläpitää ja opettaa.

Meidän ei tulisi pitää käden taitoja itsestäänselvyytinä.

2 KÄSITYÖN HISTORIAA

Ihminen on todennäköisesti tehnyt käsitöitä kautta historian, mutta tekemisen muoto ja materiaalit ovat ajan saatossa muuttuneet hyvinkin paljon, sekä monipuolistuneet.

Suomessa käsitöiden tekemistä ruvettiin säätelemään kruunun toimesta ensimmäistä kertaa 1600-luvulla. Siitä haluttiin saada mieleisempi ja sen harjoittamista maaseudulla ja kaupungeissa haluttiin yhtenäistää. Käsiyöläiset tuohon aikaan olivat ensimmäisiä, jotka erotuivat maanviljelijöistä muun ammatin harjoittajina. He toivat muutosta ja uutta ja rahvaalla oli jo varaa maksaa käsiyöläisten palveluista (Heino, 1984).

Käsiyöläisten erikoistaitoja oli 1600–1700-luvulla yllättävän monenlaisia, joita tarvittiin sen ajan elämiseen, kuten hakasten-, kannusten- ja kontintekijät, sekä nyöripunoja, pella-vakankuri ja tiilenlyöjä. Mielenkiintoisia ja hyvinkin tarkasti määriteltyjä ammatteja ja nimenomaan kruunun toimesta eriytettyjä. Jokaiselle ammatille annettiin omat säädöksensä ja tuli näin erotettua muista. Kruunulle oli tärkeää, että käsiyöläiset harjoittivat tarkasti omaa ammattiaan ja jätti muut työt niihin erikoistuneiden tehtäviksi. Mutta vaikka kirjallisuudessa esitetyissä listoissa näkyy hyvinkin tarkasti määriteltyjä ammatteja, tämä ei silti käytännössä tarkoittanut sitä, että esimerkiksi räätäli olisi ommellut vain vaatteita, vaan lähteistä käy ilmi, että räätäli saattoi vaatteiden teon ohessa ommella myös röijyjä, sekä korjata hattuja ja myssyjä, kun taas hatuntekijälle saatettiin antaa tehtäväksi esimerkiksi rekipeitteen vanuttaminen (Heino, 1984).

Tämä kertoo siitä, kuinka monipuolisesti käsiyöläiset jo silloin osasivat käyttää eri materiaaleja ja hallitsivat laajan kirjon eri käsitöiden tekemisen tekniikoita. Kun tällainen laaja-alainen osaaminen ja materiaalien hallitseminen opitaan, voidaan tekemisessä saavuttaa ihan uskomattoman hienoja saavutuksia, sekä uusia innovaatioita, jotka eivät mitenkään olisi mahdollisia, ilman tämän kaltaista osaamista. Tätä ajatusta tukee muun muassa Root-Bernsteinin (2015) artikkeli, jossa todetaan, että ne, jotka menestyvät luovuuden saralla, hallitsevat osaamista useammalla eri taiteiden, käsitöiden ja tieteellisten harrastusten alalla (Root-Bernstein, 2015). Vaikka museoissa kävijöitä saattaa ihmetyttää historian käsiyöläisten taitavuus, se ei toisaalta ole niin outoa, sillä he harjoittelivat tekemistä todella paljon laajemmin ja enemmän, kuin me nykyaikana.

Keskiajalla käsityöläisillä oli vapaus kulkea ja harjoittaa ammattiaan missä halusivat. Mutta porvarit halusivat kehittää pieniä ja harvassa olevia kaupunkeja ja vaativat käsitöiden tekemisen keskittämistä niihin. Valtiovalta pyrki tukemaan tätä mahdollisimman pitkälle, mutta samanaikaisesti taata tärkeimmät käsityöpalvelut myös maaseudun asukkaille. Vuonna 1619 lisättiin määräykset säädöksiin, että kaikkien neljän peninkulman sisällä olevien käsityöläisten tuli siirtyä kaupunkeihin porvareiksi ja siten antaa kaupungeille mahdollisimman hyvän edellytyksen kehittyä. Mutta koska näitä säädöksiä käytettiin vain harvojen kaupunkien kohdalla, ne eivät saaneet lainvoimaa (Heino, 1984). Näin kuitenkin pikkuhiljaa käsityöläismiehet saivat kaupungeissa porvarisarvon ja kun 1700-luvulla miehille käsityöläisen ammatti tarkoitti, että hänellä oli itsenäinen asema kaupungin hierarkiassa, naisille käsitöiden tekeminen oli myös ansioiden lähde, huolimatta siitä, etteivät he saaneet kaupungeissa porvarioikeuksia. Usein vaimot tekivät käsitöitään miestensä verstaissa (Heikkilä, 2003).

Näiden eri säädösten lisäksi kruunu pyrki säätelemään myös käsityöammatin oppimisen mieleisempään. Tähän kuului kaksi tärkeää päämäärää: Toisaalta haluttiin taata ammattitaidon oppiminen hyväksyttävälle tasolle ja toisaalta se pyrki varmistumaan siitä, ettei kenenkään opinhaluisen tie katkennut esimerkiksi varattomuuteen. Mestarin täytyi maksaa oppipojalle oppikirjan hankkimisesta aiheutuneet kulut jos oppipoika oli liian köyhä sitä itse hankkimaan. Mutta oppipojan tuli pysyä mestarin oppirekinä velan kuittaamiseen saakka. Ammattia saatettiin käydä oppimassa hyvinkin kaukaa, mutta hyvin usein ammatti siirtyi perintönä isältä pojalle tai apelta vävyille (Heino, 1984). Tämän kisällijärjestelmän kautta ammatin oppiminen alkoi vuoden 1859 alkaneen elinkeinovapauden ja 1868 ammattikuntien lakkauttamisen myötä hiipua. Tekniikoiden kehittyessä, myös työnjako ja -tehtävät yksinkertaistuivat, jolloin uusissa ammateissa ei enää tarvittu niin pitkää ammattiopetusta. Muutenkin tässä kisälli-mestari -järjestelmässä oli alkanut ilmenemään ongelmia. Oppipojaksi pääseminen ei aina johtanutkaan mestaruuteen, vaan joskus jopa vain puolet valmistui mestareiksi. Kisälli-mestari -suhde alkoi muistuttaa yhä enemmän aivan tavallista palkkatyösuhdetta (Heikkilä, 2003).

1800-luvulla alettiin kaupungeissa kiinnittää huomiota tyttöjen käsityöopetukseen ja ensimmäinen nimenomaan köyhille tytöille tarkoitettu koulu perustettiin 1820. Tavoitteena Bell-Lanchasterin koululla oli kouluttaa tulevia palvelustyttöjä ja köyhiä perheenäitejä. Opetusohjelmaan kuului vain silloiset perustaidot, eli kutomista, kehruuta, ompelua ja sukaneulontaa. Tällä vuosisadalla yleistyivät myös rouvasväen yhdistysten käsityökoulut,

joiden päämääränä oli antaa kunniallisen toimeentulon lähde tytöille. Näistä kouluista katsotaan alkaneeksi koulumuotoinen ammattikoulutuksen historia (Heikkilä, 2003).

Käsityöt on aluksi sisältynyt erityisesti tyttöjen opiskeltaviin aineisiin jo ennen kansakoululaitoksen syntymistä ja vasta kun yleissivistävä koulujärjestelmä kehittyi, siitä muodostui vähitellen molemmille sukupuolille samanlaista käsityötaitoihin suuntautuvaa kasvatusta (Anttila, 2003).

Suomessa Cygnaeus oli järjestämässä ja suunnittelemassa kiinteitä kouluja ja niihin käsityöiden opettamista. Suomi onkin ensimmäinen maa, jossa niitä on systemaattisesti opetettu kaikille oppilaille (Manninen, 2007).

Cygnaeuksen (1863) teesit käsityöpedagogiikan puolesta olivat tiivistetysti seuraavat:

1. Käsityö kehittää fyysistä kasvua ja sen seurauksena yleistä kätevyyttä
2. Käsityö kehittää psyykkistä kasvua ja sen seurauksena omatoimisuutta
3. Utilitaristinen näkökulma- käsityö kansakunnan varallisuuden ja hyvinvoinnin kottajana

Hän kirjoitti silloiselle keisarille pitkästi siitä, kuinka tärkeää olisi perustaa Suomeen kiinteitä kouluja kiertokoulujen sijaan, jotta lapset pääsisivät kunnolla oppimaan sivistystä ja lukemista. Hän piti hyvin tärkeänä, että erityisesti tyttölapsille opetettaisiin käsityöitä ja muita kodinhoidon taitoja kaiken muunkin tiedon lisäksi. Hän sanoo mm. näin: ”Niin paljon kuin sunkin mahdollista asettamaan lapset semmoisten kohtain vaikutuspiiriin, että kaikki Luojan heihin istuttamat ruumiilliset ja hengelliset lahjat saattawat päästä täydellimpään heristymiseen ja sitä vastaan poistamaan kaikki ne esteet, jotka saattawat tätä kehtystä seisattaa, häiritä taikka hämmentää” (Cygnaeus, 1863, s.11). Hän todellakin oli aikaansa edellä ja samat vaateet olisi hyvä nykyäänkin olla koulujemme toimintaedellytyksinä. Hän halusi tällaista opetusta erityisesti siksi, että Suomi voisi kansakuntana sivistyä ja vaurastua. Hyvin mielenkiintoinen ote hänen kirjoituksestaan on lause, joka on yhä edelleen pätevä ja jonka mukaan toivoisin toimittavan: ”Jos kohta tämä köyhyys todella onkin rasittawa ei sen kuitenkaan pitäisi pelättämän meitä kansakouluja perustamasta, waanpäinwastoinwäkewänä yllykkeenä pakoittaman meitä kaikin woimin ponnistamaan niitten toimeenpanoa, koska juuri kansakouluissa saattaa syntyä mahtawin apu walitetun kurjuuden poistamiseksi.” (Cygnaeus, 1863, s.11).

Meillä onkin alusta pitäen siis kouluissamme opetettu käsitöitä ja tästä historiasta saamme olla ylpeitä, sillä vastaavaa, ei ole muualla ollut (Manninen, 2007). Käsitöiden opettamisen muoto on luonnollisesti historian saatossa muuttunut moneen kertaan, mutta yhä edelleen se sitkeästi on mukana uudessakin opinto-oppaassa.

Käsitöitä on harrastettu kautta historian myös kotona, mutta viimeisten vuosikymmenten aikana ne ovat muuttuneet välttämättömyydestä ja pakollisesta, arkisesta työstä harrastukseksi, jossa pääpaino on käsityöllisessä itseilmaisussa. Se on lähellä luovaa ilmaisua ja voi olla sekä mielihyvän, että virkistykseen lähde, jonka kautta jokainen voi tuoda esille omaa persoonallisuuttaan (Aikasalo, 2006).

Vaikka käsityön opetusta on todella paljon vähennetty vuosikymmenien saatossa ja nykyihmisten taidot, eivät ole samaa luokkaa kuin ennen, silti sen opetus on yhä edelleen vaikuttaa kulttuurisesti tavalla, jota ei löydy muista länsimaista. Suomessa käsitöitä voi harrastaa sanalla sanoen kaikki. Vauvasta vaariin, terveet ja sairaat, sekä rikkaat, että köyhät (Ihatsu, 2006). Se on kaikkia, hyvinkin eri taustoista ja oloista tulevia yhdistävä voima.

Viimeisten vuosikymmenten aikana taito- ja taideaineiden asema on maamme koulumaailmassa muuttunut paljon, kun aikaisemman sadan vuoden aikana se pysyi kutakuinkin samanlaisena. Kun ennen taito- ja taideaineet vaativat opettajakorkeakouluissa runsaan kolmanneksen aikaa, käytetään siihen nykyään vain marginaalinen määrä yleissivistävän koulutuksen ohessa (Kärkkäinen, 2001).

Vaikuttaa siltä, että käsillä tekemisen tärkeyden ymmärtäminen on hiipunut ja että nimenomaan taideaineet ovat ne joista ensimmäisenä karsitaan, kun lukujärjestyksestä täytyy jotain poistaa. Uudessa opintosuunnitelmassa (2016), on yhdistetty tekstiili- ja tekninen käsityö yhdeksi yhteiseksi käsityöksi ja tässä on suuri vaaran paikka, että sen varjolla tunteja vähennetään.

3 KÄSITTEISTÖ

Aion seuraavassa osiossa selvittää, mitä käsityöt tarkoittavat ja avaan myös vähän luovuuden käsitettä, koska se nykyään niin olennaisena osana kuuluu käsitöihin.

3.1 Käsityöt

Sanalla käsityö on semanttinen merkitysongelma johtuen siitä, että se voidaan käsittää niin monella eri tavalla. Se voi tarkoittaa pelkästään jonkin työn tekemistä eli prosessia tai sitten työn tulosta eli produktia. Kun käsityöllä on produktiarvo sen merkitys voi olla suuri esteettisesti, taloudellisesti, käytännöllisesti, muodinmukaisesti tai kodinhoidollisesti jne. Jos taas ajatellaan käsityön merkitystä prosessina, voimme ottaa esimerkeiksi yhteiskunnallisen, taiteellisen, mielenterveydellisen ja tuotannollisen näkökulman. Sen voidaan myös ajatella olevan monella eri tavoin hyödyllinen ja näitä merkityksiä voidaan myös yhdistää monella eri tavalla (Anttila 1983). Hyvin usein käsityö mielletään harrastustoiminnaksi, vaikka se voi olla myös kaupallisen tavaran valmistustavan nimitys. Käsitöiden tekeminen on joka tapauksessa enemmän kuin vain jonkin työn suorittaminen tai tuotteen luominen. Siihen kuuluu koko prosessi, joka sisältää ajatuksen/idean, suunnittelun, itse tekemisen prosessin ja lopulta myös reflektoinnin, eli tuotteen ja oppimisen tarkastelun (Anttila, 1983).

Sana käsityö kertoo jo itsessään siitä, että kyseessä on työ tai tekeminen jota suoritetaan käsillä ja työkaluilla. Siinä valmistetaan käsin jokin asia joko työkalua käyttämällä tai sitten vain käsillä muotoilemalla. Siinä ei käytetä kokonaan automatisoitunutta työtapaa ja se on prosessi jota ohjaa ajatus idean tuotoksesta, tiedon kuinka se toteutetaan, sekä silmän ja käden hyvää yhteistyötä. Vaikka käsitöiden saralla on selkeästi käsityöammatteja, kuten puuseppä tai kutoja, käsitöillä voidaan myös tarkoittaa esim. hiustenleikkuuta, leipomista tai vaikkapa puutarhan hoitoa. Lisäksi kädentaitoja tarvitaan monissa ammateissa, joita ei perinteisesti pidetä käsityöläisen ammattina, kuten hammasteknikko tai parturi (Luutonen, 2006).

Wiherheimo (1957) kertoo hienosti omista kokemuksistaan kädentaidoista ja niihin liittyvästä avartumisen tunteesta, jonka maalaiskoti hänelle tarjosi. Hän kertoo siitä kuinka maitotalouden näkeminen omin silmin oli aivan toista kuin vain käynti maitokaupassa. Kuinka hän oppi hapanleivän valmistamisen salaisuudet seuratessa pikku niksejä, joita tottuneet

kädet leipomispäivinä tekivät. Hän tunsu kunnioitusta katsellessaan sen aikaista pyykinpesua joen rannassa ja toteaa ettei voinut enää suhtautua mihinkään käytännön töihin ymmärtämättömästi tai väheksyen, kun on omin silmin niitä nähnyt ja omin käsin mukana tehnyt, tai kun isäntä itse tai tutut rengit selittivät jonkin tehdyn työn kulun. Hänen ajatuksiinsa käsityöistä kuuluivat perunajauhojen teko, loimien luominen, saippuankeittäminen ja pellovan siivoaminen (Wiherheimo, 1957).

Jonkin asian hallitseminen voi vaatia yllättävän suuren ymmärtämisen ja tietämisen laajalta alalta. Esimerkiksi puuseppä oppii eri puulajeista ensin niiden sopivuuden vaikka kosteisiin tiloihin tai kuorman kantamiseen. Kuinka puun mittasuhteet muuttuvat sääolosuhteiden mukaan ja kuinka helposti mikäkin puulaji lahoaa. Tämän lisäksi hän oppii matemaattisia asioita kuten suoran kulman ja menekin laskemiset (Grawford, 2012). Käsityöprosessiin liittyykin paljon aikaa vieviä asioita kuten tiedon hankinta ja käsittely jonka jälkeen kokeillaan ja arvioidaan yhä uudelleen, sekä haetaan ja opetellaan omaa ilmaisua joka jaetaan myös laajempaan elämänpiiriin (Kärkkäinen, 2001). Käsityöt ovat koko elämän pituisia oppimista, tarkkailua ja kokeilemistä. Se on ulospäin suuntautuvaa toimintaa jonka perustana on vahvasti perinteet (Kesälä-Lundahl, 1999).

Huhtanen (1997) kertoo kokemuksestaan isoisästään vuodelta 1961 jolloin tämä isoisä oli jo 80-vuotias. Hän oli käsityön ammattilainen ja osasi tehdä mitä vain: Voikirnusta kirkkoveeneeseen ja letkuvarsipiipuista nahkapieksuihin. Isoisä oli kuitenkin niin vanha ettei enää jaksanut hakea tarvittavaa materiaalia pärekorien valmistamista varten, joten hän antoi ohjeet kirjoittajan isälle: Puun piti olla hidaskasvuinen ja suora. Kaarman tuli helistä tuulesa ja syiden piti olla joko suorat tai vähän vastapäivän kierät. Lisäksi puun sai kaataa vain uudenkuun 3-8 päivän välisenä aikana (Huhtanen, 1997). Hänellä oli tietoa joka tulee vain pitkän ajan kokemuksesta, paljon työtä tekemisestä ja perinteistä.

Mikäli käsityötä tarkastelee psyykkisenä tapahtumana, voidaan huomata tiedostamatonta halua ja tarvetta käyttää käsiään ja aivojaan. Ihminen nauttii luovasta tekemisestä ja käsityöt tukevatkin psyykkistä itsesääätelyä, antaa virikkeitä ja edesauttaa tiedon käsittelyä (Vähälä, 1999). On kovin ikävää, että nykyihminen on vieraantunut luonnosta, käsityöistä ja materiaaleista niin, että usein tarvitaan joku muu, joka kertoo miltä jokin haisee, maistuu tai tuoksuu (Ihatsu, 2006). Myös Veteläsuo (1997) puhuu siitä kuinka ihmisen henkinen ja fyysinen minä kulkevat käsi kädessä. Usein fyysisesti terve ihminen on myös henkisesti vireä ja henkistä selviytymistä tukee suuresti käsillä tekeminen. Kädentaidot ovat suunn-

ton voimavara (Veteläsuo, 1997). Se on virkistykseen ja mielihyvän lähde, jonka kautta voi tuoda esille omaa persoonallisuuttaan tai synnyttää itsellensä jotain uutta (Aikasalo, 2006).

Valitettavasti teollistumisen ja kaupallistumisen myötä käsityöläisyyden saralla on tapahtunut suuria muutoksia. Kun ihmisestä tulee vain yksi pieni osa jonkin tuotteen tekemisessä, hänen merkityksensä siinä kokonaisuudessa hämärtyy. Käden taidot ja luovuus menettävät merkityksensä jolloin ihmisen mieli pirstaloituu. Kun ihminen muuttuu vain nappulaa painavaksi toimijaksi, hän ei enää pysty itse arvostamaan itseään. Usein tuotantoketjussa ollessaan ihminen joutuu myös sopeutumaan muiden työskentelytapoihin, jotka saattavat olla ristiriidassa omien ajatusten kanssa. Työntekijä joutuu psyykeensä hinnalla tekemään kompromisseja ja niiden hintaa maksetaan erilaisina sairauksina tai masennuksena (Lindberg, 1997).

Mielenkiintoinen, vasta tehty tutkimus kertoo 82 prosenttia 235:stä tiedemiehestä ja tekniikosta olevan sitä mieltä, että taide ja käsityöt kuuluisivat olla osana STEM-koulutusta (STEM-lyhenne tulee englanninkielisistä sanoista: Science, Technology, Engineering ja Mathematics. Suomeksi: tiede, teknologia, tekniikka ja matematiikka). Tämä tutkimus, muiden ohella osoittaa sen, että taide ja käsityöt edistävät STEM-opiskelijoiden henkisiä kykyjä, tunto ja käsittelykykyjä, jotka edesauttavat kirjallisten ratkaisujen löytämistä STEM-ongelmiin. He pääsevät kokemaan materiaaleja, rakenteita, ilmiöitä ja tekniikkoja harjoittelua luovassa prosessissa, jotka auttavat rentoutumaan ja keräämään henkisiä voimia. Root-Bernstein (2015) tulee artikkelissaan siihen tulokseen, että jos taide ja käsityöt näin stimuloivat tieteenalan opiskelijoita, näiden aineiden opetuksesta hyötyy myös kaikki muut opiskelijat yhtäläillä.

Käsiemme merkitys näkyy hyvin jo pelkästään niiden rakenteessa. Ne ovat kehomme osista kaikkein parhaiten hermotetut ja verrattaessa muuhun kehoon niiden suhteellinen osuus aivojemme kuorikerroksessa on hyvin suuri. Käsiemme lihaksisto on suuri ja niiden käytön mahdollistaa hyvin monipuolinen nivelistö (Lindberg, 1997). Siksi voimmekin havaita käsillämme niin paljon ja monipuolisesti. Niillä on valtavan tärkeä merkitys tiedon keruussa ympäröivästä maailmastamme sillä niissä toimii yhtä aikaa useita erilaisia tuntoaisteja ja erityisesti sormenpäämme ovat hyvin herkäät. Jokaisessa on n. 3000 reseptoria (Radman, 2013). Jotta voisimme monipuolisesti harjoittaa käsillä tekemistä, niin tarvitsemme myös käsitöitä, vaikka harrastaisimme muitakin käsillä tehtäviä asioita, kuten jonkin musiikkiinstrumentin soittamista, piirtämistä tai tietokoneilla pelaamista. Näistä puuttuu nimittäin

käsitöissä mukana olevat materiaalien elementit kuten karheus, paino tai lämpimyyttä (Hyrsky, 2006).

Eräs tapa jaotella käsitöitä on luokitella niitä tavalliseen käsityöhön, sekä luovaan ja taiteelliseen ja kokeilevaan käsityöhön. Tavallinen käsityö tarkoittaa sitä, että osaamme jo jonkin tietyn käsityötekniikan eikä sen tekeminen vaadi enää mitään sen suurempaa ajattelua, kuin auton ajaminen kokeneelle kuskille (Kaukinen L. K., 1999). Luovassa käsityössä taas ei ole niin suurta merkitystä sillä mitä loppujen lopuksi tulee tehneeksi, vaan siinä kokeillaan mitä saadaan aikaiseksi. Tämä voi ulkopuolisesta vaikuttaa tarkoituksettomalta toiminnalta jossa materiaalia tuhlaantuu ja häiritseviä liikkeitä esiintyy runsaasti, mutta luovassa ja taidekäsityössä on hyväksyttävä, että työprosessin oppimisessa tapahtuu asioita joita vain tekijä voi kokea eikä niitä voi suorittaa kukaan toinen hänen puolestaan ja että juuri tämän kautta päästään persoonallisen liikkumisen ja vapauden huipentumaan. Tässä prosessissa käsityöntekijä oppii materiaalin muodonsietämiskyvyn ja työstettävyyden, sekä selvittää omaa fyysistä ja psyykkistä joustavuuttaan (Heikkilä, 1987). Käsitöissä tarvitaan aikaa keskittymiseen ja orientoitumiseen sitä kohti jota ei välttämättä vielä kovin hyvin tunne jolloin ympäriltä tulisi raivata pois kaikki turha ja liian nopea, kuten televisiot ja erilaiset pelit (Salo, 2006).

3.2 Tekninen ja tekstiilityö

Verrattaessa teknisiä ja tekstiilikäsitöitä keskenään huomataan, että tekstiilin puolella nähdään tärkeinä tehtävän esineen muotoilu ja estetiikka, sekä tekemisen tieto-taito kun taas teknisissä töissä painotetaan enemmän teknologiatietoa. Yhteistä näille kuitenkin on, että työskentelymenetelmät ovat käsityöllistä toimintaa (Kärkkäinen, 2001). Vaikka monissa maissa käsityöt on korvattu vain teknologian tai tekniikan opetuksella meillä Suomessa se on säilynyt käsitinä vaikka se onkin jakautunut materiaalisesti kahteen hyvin erilaiseen osa-alueeseen, eli tekstiilityöhön ja tekniseen työhön (Lindfors, 2001). Kummassakin lajissa tarvitaan kuitenkin paljon erilaisia taitoja; täytyy pystyä laskemaan ja suunnittelemaan, miettimään värimaailmaa, ottaa huomioon minkälaisia eri materiaalit ovat ja kuinka ne toimivat. Myös kolmiulotteinen ajattelu saa hyvää harjoitusta, sekä silmän ja käden yhteistyö joka nyky-yhteiskunnassa jää luvattoman vähälle harjoitukselle. Kuitenkin on niin, että yhä edelleen tarvitsemme kädentaitajia hyvin monissa sorminäppäryyttä vaativissa toimenpiteissä kun työn tulee sujua siististi ja oltava turvallista. Esimerkkeinä voimme pitää sai-

raanhoitajaa joka ottaa näytettä tai suorittaa mittausta. Itse teknisen suorituksen lisäksi hänen täytyy myös muistaa tarkkailla potilasta ja hänen tilaansa näytteenoton yhteydessä. Tai laboranttia jonka täytyy hallita kädentaitoja liuosten ja ainemäärien käsittelyssä. Tässä työssä tilavuuden voivat olla jopa tuhannesosamillilitran suuruusluokkaa eikä tämän työn hallitsemiseen riitä vain opiskeluaikana tapahtunut harjoittelu vaan kädentaitoja on pitänyt opetella jo paljon aiemmin (Tarna, 1997).

Nykyään käsityö-sanalla tarkoitetaan usein nimenomaan naisten tekemää käsityötä vaikka sana oikeasti onkin käsitteenä huomattavasti laajempi, kattaen muun muassa juurikin myös teknisen käsityön johon kuuluu puu, -metalli- ja elektroniikkatyöt. Itse tässä kandidityössäni tarkoitan käsitöillä pääasiassa sekä teknisen puolen että tekstiilipuolen käsitöitä vaikka käsitänkin kädentaidot huomattavasti laajempialaisiksi.

Teknisissä töissä päämateriaaleina ovat puu ja metalli sekä nykyään myös elektroniikka ja robotiikka, sekä ohjelmointi. Näitä kaikkia voidaan sisällyttää myös tekstiilipuolen käsitöihin jonka perinteisiin materiaaleihin kuuluvat langat ja kankaat sekä erilaiset neulonta-, ompelu- ja kudontavälineet. Mutta vaikka näiden sekä teknisten että tekstiilipuolen aineiden ja materiaalien käyttäminen lomittain eri töiden tekemisessä jossain määrin onnistuu-kin, on vaarana, että siitä tulee itsetarkoitus ja määräävä asia joka taas syö paljon hyvin tärkeitä opittavia asioita kummaltakin saralta. Mutta tämä on aiheena ihan omansa enkä tässä työssä paneutua siihen sen enempää. Voi olla, että tulevassa gradun työssä paneudun tähän ongelmaan tarkemmin.

Uudessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa sanotaan: ”Käsityö on monimateriaalinen oppiaine jossa toteutetaan käsityöilmaisuuksiin, muotoiluun ja teknologiaan perustuva toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itse-tuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa” (Opetushallitus 2014, s.146).

Opettajakoulutuksessa pidetään nykyään hyvin tärkeänä, että oppilas saa ilmaista itseään käsitoita tehdessään ja tehdä oman persoonansa mukaista työtä. Enää ei pidetä tärkeänä, että kaikki osaavat ohjeista lukien ja opettajan avustamana tehdä juuri samanlaiset sipulipussit tai löylykauhat vaan kannustetaan keksimään uudenlaisia, erimallisia, toisenlaisesta materiaalista kuin ennen tehtyjä luovia ja omalle silmälle kauniita esineitä. Käsityön merkitys onkin viime vuosikymmenien aikana muuttunut teollistumisen ja globalisaation myötä lähemmäksi taidetta. Käsityöilmaisuus on saanut vahvistusta käsityötuotteita tehdessä (Kaukinen, 2006). Käsityöt ovat myös muuttuneet välttämättömyydestä ja pakollisesta, arkisesta työstä harrastukseksi jossa pääpaino on käsityöllisessä itseilmaisussa. Se on lähellä luovaa ilmaisua ja voi olla sekä mielihyvän, että virkistykseen lähde jonka kautta jokainen voi tuoda esille omaa persoonallisuuttaan (Aikasalo, 2006).

3.3 Luovuus

Luovuudesta on käyty jo pitkään keskustelua joiden sisältöihin kuuluvat kysymykset; onko luovuus synnynnäistä ja vain joidenkin onnekkaiden lahja vai voivatko kaikki olla luovia? Onko luovuus asia jota voi oppia tai toisaalta voiko sen tuhota? Muun muassa Platon ja Aristoteles sekä Kant ja Freud toimivat aikansa uranuurtajina luovuustutkimuksen parissa. Puhuttiin inspiraatiosta ja Jumalallisesta lahjasta. Siihen liittyi mystiikkaa ja yliluonnollisia piirteitä. Toisaalta Aristoteles ajatteli luovuuden olevan selitettävissä olosuhteista johtuvaksi prosessiksi. Kant taas kiinnitti huomiota matkimisen ja luomisen eroihin (Uusikylä, 2012).

Intensiivistä, nykyaikaista luovuustutkimusta on tehty nyt jo reilut puolivuosisataa ja sen aloituksen merkkipaaluna pidetään lahjakkuustutkijan, Guilfordin (1950) yhdysvaltalaisille pitämää puhetta jossa hän kertoi siitä kuinka mm. teollisuudessa on herätty huomaamaan luovuuden tärkeys ja että kuinka usein yliopistoissa opitaan vain kirjallista viisautta, mutta oppineet eivät useinkaan osaa itsenäisesti ratkaista erilaisia ongelmia.

Tästä puheesta johtuvan luovuustutkimuksen räjähdysmäisen kasvun ansiosta tiedämme tänään jo paljon enemmän aiheesta kuin ennen. Yksi tärkeä esille tullut huomio oli että älykkyys ei ole sama asia kuin luovuus. Älykkyystesteillä voi selvittää henkilön kykyä ajatella loogisesti, mutta siinä ei käy ilmi testihenkilön omaperäisyys tai mielikuvitus jotka ovat pari luovan kyvykkyyden ydinpiirteistä (Uusikylä, 2012). Myös Root-Bernstein (2015) toteaa, että tutkimuksissa on havaittu hyvin vähän yhteneväisyyttä luovuudella ja

sillä että joku on lahjakas ja taitava, mutta kylläkin siinä, että luovat ihmiset ovat usein laajemmin koulutautuneet ja heillä on paljon erilaisia harrastuksia.

Toisaalta luovuus on itsessään hyvin vaikeasti mitattavissa oleva asia, sillä sen muoto vaihtelee niin paljon riippuen siitä minkä ammattiryhmän ihmisiä testataan. Jos tutkitaan esimerkiksi kirjailijoita, eri alojen tiedemiehiä ja säveltäjiä huomataan, että sekä erityislahjakkuudet, että luovuuden osa-alueet vaihtelevat ryhmien välillä (Uusikylä, 2012). On todettu myös, että verrattain harvoin STEM -alojen ihmiset ovat tekemisissä taiteen kuten maalausten tekemisen tai musiikin parissa (Root-Bernstein, 2015). Joka tapauksessa luova ihminen on yleisten kuvausten mukaan henkilö joka keksii omaperäisiä, uusia ideoita. Hän on joustava ja häneltä löytyy myös arviointitaitoa jota tarvitaan mietittäessä mitkä ideat kannattaa jatkotyöstää ja mitkä ideat taas joutavat roskakoriin (Uusikylä, 2012).

Uusikylän (2012) mukaan luovuus on asia jota voidaan muun muassa kasvatuksella joko edesauttaa tai tukahduttaa. Lapsi alkaa jo varhain harjoitella oman tahtonsa ilmaisua mikä on tarpeellista, jotta lapsi voisi luoda omaa identiteettiään ja harjoitella valintojen tekemistä. On tärkeää ettei lasta tuossa tilanteessa hylätä tai häntä syyllistetä väärällä tavalla vaan hänellä on vapaus eriytyä yksilöksi jolla on vapaa tahto. Myös Kubie (1958) oli Uusikylän (2012) mukaan sitä mieltä, että jos ihminen saa kasvaa terveeksi, hänestä voidaan huomata joustavuutta ja vapautta oppia kokemuksista. Hänellä on myös vapaus muuttua ja muuttaa olosuhteita, sekä sisäisiä, että ulkoisia. Sairas ihminen taas helposti jäykistyy ja jää jumiin toistuviin malleihin. Ilman vapaata henkistä olemusta ei voi olla luovuutta.

Maslow (1958/2007) jatkaa tästä yksilön oikeuteen luovaan itsensä toteuttamiseen. Olennaista on, ettei ihminen pelkää omia sisäisiä impulssejaan vaan hän voi luovassa toiminnassaan saavuttaa huippukokemuksen eli flow'n. Hänen mukaansa on tärkeää, että ihminen säilyttää ns. lapsenkaltaisen avoimuutensa tässä maailmassa. Tuossa tilassa ihminen kadottaa ajan ja paikan tajun luodessaan jotain itselle tärkeää asiaa. Maslow huomasi ettei ihmisten tarvinnut olla älykkäitä, koulutettuja tai terveitä ja silti he pystyivät keksimään suorastaan nerokkaita ajatuksia (Maslow, 2007). Toisaalta johonkin erityisalaan liittyvää luovuutta kuten taiteilijan tai tiedemiehen ammattiin liittyvää ei opita hetkessä, vaan sellainen vaatii syvällisiä taitoja ja tietoja (Uusikylä, 2012), mutta alallaan menestymistä ja siinä luovasti toimimista varten tarvittavia taitoja voidaan kuitenkin oppia (Root-Bernstein, 2015).

Luovaan toimintaan liittyy kaikkien aistien käyttäminen ja luova prosessi on luonteeltaan intuitiivista jossa mieli työskentelee joko tietoisesti tai tiedostamatta. Jos harjaannutamme aktiivisesti mielikuvitustamme, voimme rikastuttaa todellisuuttamme (Vähälä, 1999).

4 KÄSITÖIDEN TEKEMISEN VAATIMUKSET

Mitä kaikkia taitoja ja kykyjä sekä persoonallisuuden piirteitä käsitöiden tekeminen vaatii? Pirkko Anttila kertoo hyvin näistä piirteistä kirjassaan *Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet*. Siinä hän jakaa Harrisonin (1982) mukaan ne ensin kolmeen osa-alueeseen: Taitoihin, tietoihin ja arvoihin. Taidot sisältävät tutkimisen, keksimisen, soveltamisen, arvioinnin ja kommunikoinnin. Arvoihin kuuluvat esteettiset, taloudelliset, teknologiset ja moraaliset taidot. Tietoihin kuuluvat ymmärrys materiaaleista, energiasta, valvonnasta ja ohjauksesta. Näistä yhdessä muodostuu teknologinen kyvykkyys. Hänen mukaan kaikissa käsitöitä koskevissa analyyseissä on todettu, että yleisen älykkään suoriutumisen ohella hyvään taitoon tarvitaan myös erilaisia kätevyys- ja havaintotekijöitä. Luovuutta, muodonantokykyä, sekä positiivisuutta ja aktiivisuutta. Myös kommunikaatiotaidoilla ja viestintäkyvyllä on suuri merkitys vaikka tämä eri asiantuntijoiden ja tutkijoiden analyyseissä ilmaistaan hiukan eri tavoin (Anttila, 1992).

Anttila (1992) on myös oman tutkimuksensa mukaan jaotellut käsitöiden tekemiseen vaadittavat kyvyt seuraavasti:

Ensinnäkin tarvitaan yleistä älykkyyttä ja kykyä suorittaa tehtäviä. Tätä puolta hän ei lähdesen tarkemmin arvioimaan, mutta aika harvat ihmiset putoavat tämän kriteerin ulkopuolelle. Itse ajattelisin, että jokin fyysinen vamma voi olla estämässä käsitöiden tekemistä. Mutta täytyy olla aika vaikeasti kehitysvammainen ihminen, että ei voisi edes jotain käsitöitä tehdä. Yleisen älykkyuden lisäksi tarvitaan muodonantokykyä. Tähän Anttila (1992) liittyy useita eri osatekijöitä joista ensimmäiset liittyvät erilaisiin kädentaitoihin, kuten motorinen tarkkuus, vakaus ja sujuvuus. Seuraavat listalla liittyvät avaruudellisen hahmottamisen kykyyn, käsien ja silmien koordinaatiokykyyn, sekä haptis-kinesteettiseen havaintokykyyn, joka tarkoittaa kykyä päätellä jonkin materiaalin koko, paino, muotostrukturi ja tekstuuri eri tavoin koskemalla, käntämällä tai puristamalla sitä. On tärkeää myös osata toistaa tarkasti ja yksityiskohtaisesti annettuja muotoja ja toisaalta taas keksi uusia muotoja ja ratkaisuja johonkin meneillä olevaan tehtävään.

Seuraavaksi Anttila (1992) keskittyy informatiiviseen käsittelykykyyn, eli kykyä lukea työohjeita tai ymmärtää muuta kuvallista aineistoa tai ohjeistusta ja toimia sen mukaisesti. Informaation käsittelykykyyn liittyy myös kinesteettinen havaitseminen jossa tekijä havaitsee nopeasti, mikäli tekee virheliikkeen ja pystyy myös nopeasti korjaamaan sen.

Anttila (1992) pitää vaadittavina ominaisuuksina käsitöiden tekemiseen myös persoonallisuuden liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttavat työsuorituksiin vaikkakin eri tekijöille hyvin eri tavoin. Näitä ovat ensinnäkin ympäristön vaikutus. Eli joillekin tekijöille merkitsee hyvin paljon sidoshenkilöiden tai -ryhmien mielipiteet. Toiseksi sosiaaliset taidot jolla tarkoitetaan sitä, että käsityöntekijälle voi olla tärkeää päästä toimimaan sosiaalisessa ympäristössä. Kolmanneksi Anttila (1992) mainitsee minäkuvan merkityksen, joka näillä tutkimuksen koehenkilöillä oli usein hyvin voimakas. Lopuksi tutkimuksen tuloksissa puhutaan asenteesta työskentelyyn jolla tarkoitetaan asenteen myönteisyyttä, sekä aktiivisuutta. Mikäli tekijällä ei ole motivaatiota tai halua tehdä jotain työtä se tuskin tulee tehtyä, tai sitten lopputulos on todennäköisesti kaukana toivotusta.

Eli hyvin paljon erilaisia kykyjä ja taitoja käsitöiden tekemiseen tarvitaan. Mutta samalla, kun näitä taitoja ja kykyjä käytetään, ne siinä myös koko ajan harjaantuvat ja siten myös antavat hyvin moniulotteista harjoittelua. Tässä edellä keskityttiin pitkälle erilaisiin fyysisiin vaateisiin, mutta käsitöiden tekeminen vaatii todellakin näiden lisäksi myös henkisiä kykyjä, kuten keskittymiskykyä ja sen sietokykyä, että jokin menee pieleen ja joutuu aloittamaan uudestaan tai vähintään korjaamaan tuotostansa. Ja samalla siis nämäkin taidot kasvavat taas kastuttaen kärsivällisyyttä.

5 KÄSITYÖN TEKEMISEN VAIKUTUKSET

Tässä osiossa kirjoitan siitä millaisia eri merkityksiä mielestäni käsitöiden tekemisellä on erityisesti oppilaille, mutta myös kaikille muille ihmisille sekä koko yhteiskunnalle. Tämä käsityön kenttä ja sen vaikutukset ovat niin laajat, että tässä kandintyössäni pääsen valitettavasti vain vähän pinnalta raapaisemaan niitä. Käsityöt vaikuttavat mm. loogiseen ajatteluun, hienomotoriikan harjoittamiseen, matemaattisiin taitoihin ja kolmiulotteiseen ajatteluun. Siinä mietitään myös värien maailmaa ja käsityöt ovat mielekästä tekemistä joka kasvattaa elämänhallintaa ja syy-seuraussuhteen ymmärtämistä. Siinä opitaan myös eri materiaaleista, minkälaisia ne ovat ja kuinka ne toimivat. Luovuus voi päästä valloilleen ja muun muassa sitä kautta käsitöillä on myös suuri merkitys ihan koko yhteiskunnalle ja taloudelle. Koen merkitykselliseksi kirjoittaa mahdollisimman monesta näistä mainituista vaikutuksista, jotta ymmärrys siitä miten laajalle käsityötaitojen harjoittamisen tulokset vaikuttavat ihmisten elämässä voisi kasvaa.

Myös Kojonkoski-Rännäli (1998) on listannut asioita, joihin käsitöiden tekeminen vaikuttaa. Hän mainitsee niissä ihmisen tuottavan toiminnan ja luontoyhteyden, tiedonhallinnan mekanismit ja oppimista koskevat kysymykset, sekä terapeuttiset merkitykset. Taidon ja käsityön oppiminen ja käsityöprosessin tarkempi analysointi, sekä sen opettamiseen liittyvät didaktiset kysymykset esiintyvät myös hänen listassa. Nämä asiat valaisevat ja laajentavat yhä entisestään käsityökentän laajuutta kuin mitä omasta luettelostani selviää.

Hänellä on siis mahtunut mukaan myös opettamiseen ja didaktiikkaan liittyviä kysymyksiä joihin en itse aio tässä työssäni keskittyä. Mutta olen selvittänyt jonkin verran käsitöiden historiaa ja kun käsittelen elämänhallintaa koskevia merkityksiä, siihen luonnollisesti liittyy läheisesti käsitöiden terapeuttinen merkitys, josta Kojonkoski-Rännäli (1998) mainitsee. Mutta koska monet näistä merkityksistä nivoutuvat toistensa lomitse ja koskettavat samoja aihealueita olen yhdistellyt niistä neljä eri kategoriaa joiden sisällä pyrin selvittämään keskenään samankaltaisten käsitöiden merkityksiä. Nämä kategoriat ovat: 1. Matemaattiset taidot, sekä kolmiulotteinen ja looginen ajattelu. 2. Motoriset taidot, silmän ja käden yhteistyö, tekemisen taito/ -tuntu. 3. Elämänhallinta/mielekkyys. 4. Luovuus

5.1 Matemaattiset taidot, kolmiulotteinen ja looginen ajattelu

Yksi keskeisimmistä asioista käsitöiden tekemisessä on ongelmanratkaisukyky. Yleensä jonkin käsityön tekeminen alkaa jonkinlaisella ongelmalla kuten vaikka rajaamalla työn tekeminen johonkin tiettyyn materiaaliin ja tarkoitukseen. Tehtävänanto voisi esimerkiksi olla seuraavanlainen. Tee savesta ulkokäyttöön sopiva kynttiläteline, joka on karhunnäköinen ja sopii ympäristön tyyliin. Tässä tekijä joutuu jo pohtimaan hyvin monenlaisia asioita; Mitä savilaatua käyttää, miten sen käsittelee, minkä muotoisen siitä tekee, mihin asentoon laittaa karhun olemaan ja kuinka sen saisi sopimaan ulkonäöltään tiettyyn ympäristöön? Tämä antaa mahdollisuuksia muistaa ja eläytyä omiin kokemuksiinsa luonnosta ja eläimistä ja tätä kautta tekijä voi kokea ongelman omakseen kun pääsee käyttämään mielikuvitustaan ja luovuuttaan (Karppinen, 1999).

On tärkeää että oppilas ei vain opi tekemään jotain teknistä suoritusta käsityön saralla, vaan hän myös ymmärtää miksi hän niin tekee. Eli hän käsittää mistä on kyse ja mitä tapahtuu jos tekisikin jollain toisella tavalla työtään. Tässä auttaa myös oman tai jonkun toisen ihmisen työn tarkasteleminen jälkikäteen, kun tuotos on jo valmis. Siinä täytyy tutkia ja tarkastella miten ja miksi siinä tuotoksessa on tiettyjä materiaaleja ja ratkaisuja sekä työtapoja käytetty. Tämä on myös yksi hyvin tärkeä käsitöiden tekemisen oppimisprosessi (Karppinen, 1999).

Tutkimuksissa ei ole löydetty selvää yhteyttä siinä, että jos ihminen on luova, niin hän olisi myös lahjakas, mutta on huomattu, että luova ihminen on usein paljon laajemmin koulutautunut, tai hänellä on paljon erilaisia harrastuksia taiteen, musiikin ja käsitöiden parissa. Kaikkein lahjakkaimmat professorit STEM-aloilla ovat aktiivisia taiteen, musiikin, kirjallisuuden tai käsitöiden parissa. Robert Root-Bernstein (2015) esittää artikkelissaan neljä todistetta siitä miksi näiden asioiden harrastaminen edesauttaa edellä mainittujen alojen parissa työskentelevien ammattitaitoa ja menestystä.

Ensinnäkin he sanovat itse, että verbaalisten ja matemaattisten taitojen lisäksi tarvitaan myös visuaalista ja kolmiulotteista näkökykyä, sekä käden ja silmän hyvää yhteistyökykyä, että myös taitoa tehdä ja tulkita erilaisia muotoja, jotta voisi menestyä alallaan. Toiseksi on havaittavissa, että STEM-aloilla työskentelevien ohella myös mm. Nobel-palkintojen voittajilla ja patenttien hakijoilla on taipumusta taide-, musiikki-, kirjallisuus- ja käsityöharrastuksiin. Kolmanneksi näiden STEM-alojen professorit voivat itse kertoa hyvinkin tarkkaan millä tavoin nämä harrastukset edesauttavat heitä menestymään omassa ammatissa.

saan. Ja vielä neljänneksi tutkimuksissa on osoitettu, että STEM-alojen oppimista edesauttaa nämä erilaiset harrastukset taito- ja taideaineiden parissa (Root-Bernstein, 2015).

5.2 Motoriset taidot, silmän ja käden yhteistyö, tekemisen taito/ -tuntu

Käden ja silmän yhteistyön toimiminen on ihmiselle hyvin tärkeää ja vaatii paljon harjoittelua, jotta se voisi toimia hyvin. Pienillä vauvoilla toimivat voimakkaasti erilaiset refleksit mutta pikkuhiljaa lapsella alkaa ensin karkeamotoriikan kehittyminen. Kun karkeamotoriikka alkaa olla hyvin hallussa voi lapsi ruveta harjoittelemaan hienomotoriikkaansa. Sitä varten täytyy ensin hallita olka- ja kyynärvarsien sekä ranteiden liikkeitä. Tällä tavalla lapsi alkaa muodostaa käsitystään maailmasta; koskemalla, puristamalla, tarttumalla, tunnustelemalla, puremalla, maistamalla, imemällä ja haistamalla (Tammia, 2006).

Yksi harvoin ymmärretyistä asioista käsitöiden tekemisen kannalta on se, ettei siihen riitä vain vessapaperirullista askartelu, vaan täytyy oikeasti päästä esimerkiksi vuolemaan puukolla ja punomaan lankoja. Samalla tavoin kuin vaikka musiikissa ja liikunnassa asioiden hallitseminen perustuu fyysiselle osaamiselle joka lähtee rakentumaan jo lapsesta asti, täytyisi jo pienenä päästä tutustumaan ja oppimaan erilaisista materiaaleista erilaisia asioita (Hyrsky, 2006). Olisi tärkeää päästä kokeilemaan, tuntemaan ja tekemään monipuolisesti erilaisia käsitöitä sillä se on hyvä luovuuden kasvattaja ja istuttaja. Käsityötä koskettamalla saamme paljon informaatiota ja siitä voi nauttia monipuolisena aisti-ilona. Erilaisissa esineissä on erilaisia pintoja joita voimme tehdä ja tuntea; Rosoisuutta, kylmyyttä, sileyttä ja pehmeyttä, tai voimme myös haistaa villan, katajan ja vaikkapa muovin (Ihatsu, 2006). Tämä kaikki luo meissä niin kutsuttua hiljaista tietoa joka on Koivusen (1998) mukaan kokonaisvaltaisesti osa ihmistä. Se tarkoittaa ihon tietoa, käsien taitoa, sekä aivojen syvien kerrosten tietoa, joita tarvitsemme ollaksemme luovia ja osataksemme käyttää intuitiota (Koivunen, 1998). Käsitöihin liittyy myös paljon sellaista tietoa josta ei osata tai ei haluta puhua. Tarkoittaen sitä että kaikkea tietoa ei voida verbalisoida (Ylieskola, 2006). Tai sitten sen merkitys helposti muuttuu joksikin muuksi, kuin mitä se alun perin oli (Koivunen, 1998).

Vaikka fyysistä näppäryyttä voi kehittää monilla muillakin saroilla kuten tietokoneilla pelaamisella tai jonkin instrumentin soittamisella sekä vaikka piirtämisellä, niistä puuttuu kuitenkin tärkeät eri materiaalien tuomat tuntemukset, kuten karheus, paino tai lämpimyyttä. Nämä ominaisuudet ovat myös tärkeitä tietää ja tunnistaa fyysisen osaamisen ja tuotteen

tekemisen kannalta (Hyrsky, 2006). Mutta koska kouluissamme istutaan valtaosa ajasta hiljaa paikoillaan niin lapset jäävät liiaksi vaille kinesteettisen aistin ja kehollisten aistimusten kautta saatua tietoa ja kokemusta (Kärkkäinen, 2001) mistä johtuen tekemisen taito on valitettavasti yhä harvempien käsissä ja lapset ovat yhä kömpelömpiä ja avuttomampia. Etenkin koulumaailmassa näihin asioihin pitäisi kiinnittää enemmän huomiota, sillä on löydetty viitteitä siitä, että kun ihminen ei pääse kehittymään fyysisesti ja tekemään käytännön asioita, niin se aiheuttaa erilaisia kehityshäiriöitä, sekä kognitiivisella, että sosiaalisella puolella (Kojonkoski-Rännäli, 1998).

Wolff (2012) sanoo haastattelussaan, että ammatillinen pätevyys tekniikan saralla on kuollut ”sillä emme käytä käsiämme enää muuhun kuin konekirjoitukseen. Tytöt eivät enää kirjo eivätkä pojat enää leiki Meccanolla (Elektroniikka sarja), jotka nimenomaan harjauttaisivat silmän ja käden yhteistyötä. Teknikkomme eivät enää osaa tehdä käsillään mitään enkä siksi usko heidän hallitsevan omaa alaansa kunnolla” (Borovik, 2012).

Kvanttikemistit Jiung-Liang, Monk ja Duschle (2005) sanovat, että kaiken ajattelun ydin perustuu sensomotorisille taidoille. Root-Bernsteinin (2015) mukaan Blackett (1933) jatkaa että teknikolle fyysinen oppiminen on erittäin arvokasta. Hänen tulisi tehdä puutöitä, valokuvata sekä hallita monenlaisia laitteita ja vempelleitä. Teknikot itsekin arvostavat taitteita ja käsitöitä. Myös mekaanikko Ferguson (1977) kirjoitti, että teknikon työ on lähes tulkoon kokonaan ei-verbaalista ja ei-matemaattista vaan että mekaanikon kieli on jokin esine, kuva tai päänsisäinen visuaalinen kuva. Tällaiset teknologiaan liittyvät älylliset osa-alueet, jäävät usein huomiotta, koska ne juontuvat taiteesta, eikä tieteestä (Ferguson, 1977).

5.3 Elämänhallinta / mielekkyys

Anttilan (1983) mukaan käsityöllä on monia merkityksiä mm. teknologinen ja kulttuuri- ja perinnepoliittinen. Mutta niiden painoarvo ei hänen mukaansa ole ollenkaan niin suuri kuin sosiopsykologinen ja psykologinen merkitys. Hän näkee käsitöiden tekemisellä olevan suuresti persoonallisuutta ja mielenterveyttä eheyttävä sekä innostava vaikutus.

Eräs tapa puhua psyykkisestä hyvinvoinnista, mielenterveydestä tai niihin liittyvistä ongelmista on keskusteleminen elämänhallinnasta. Erilaisissa siirtymissä, vastoinkäymisissä tai muissa ongelmatilanteissa elämänhallinnallinen kyky vaikuttaa valintoihimme ja siten toimii elämänsuunnan antajana. Ulkoinen elämänhallinta tarkoittaa kykyä hallita elämään-

sä niin, etteivät tulevat vastoinkäymiset horjuta tasapainoa, vaan ihminen jatkaa omien tavoitteittensa saavuttelua. Sisäinen elämänhallinta taas tarkoittaa sopeutumista odottamattomiin tilanteisiin niin että pystyy näkemään asioissa niiden hyvätkin puolet. Elämänhallinta auttaa myös stressin sietämisessä ja selviytymisessä hyvin kuormittavissakin elämäntilanteissa kuten esimerkki naisesta joka koki raskaan ja pitkällisen avioeroproessin. Hän kertoi virkanneensa erilaisia pitsiliinoja yötä päivää mikä suojasi häntä itsetuholta, rauhoitti ja auttoi lopulta nousemaan ylös (Pöllänen, 2006).

Näissä kirjoituksissa joita Pöllänen (2006) on kerännyt käsityöt toimiva yksilön omista tavoitteista riippuen sekä viihteenä että hyötynä ja elämän haastavien tilanteiden käsittelykeinona. Käsityöt mahdollistavat sekä kehollista että ajatuksen kautta toteutuvaa hallintakeinoa. Tunne siitä että hallitsee elämäänsä tai edes osaa siitä, antaa ihmiselle tyytyväisen mielen ja tasapainon tunteen. Yksi ulottuvuus mikä käsitöitä osaavalle lisää sitä elämänhallintaa on mahdollisuus itse tehdä ja valmistaa asioita käsin ilman, että joutuu ostamaan kaupasta kalliilla hinnalla. Eräässä hänen mainitsemassa esimerkissä nainen kokeili tehdä vauvalleen potkukousuja ja ilokseen onnistui, joten hän valmisti niitä heti viidet peräkkäin näin säästään 50€ (Pöllänen, 2006).

Naiset näissä kirjoituksissa kuvaavat käsityöt usein myös urotekoina joihin heidän on täytynyt uhrata aikaa ja vaivaa, mutta aikaan saatu käsityö on lähde joka tuo tyytyväisyyttä elämään. Myös vanhuudessa käsityöt tuovat elämään tärkeää sisältöä silloinkin vaikka ihminen itse ei enää pystyisi tekemään käsitöitä. Jo pelkästään muistelemalla ja juttelemalla muiden kanssa mitä käsitöitä hän on tehnyt, aika kuluu mukavasti ja sillä on selkeästi mielialaa kohottava vaikutus ylläpitäen minän eheyden kokemusta (Pöllänen, 2006).

Käsitöiden tekeminen on siis yksi hyvä keino oppia hyväksymään vastoinkäymisiä ja kehittämään ongelmanratkaisutaitoja, sekä pienessä, että suuressa mittakaavassa. Käsitöitä tehdessä sattuu aina virheitä ja jo se itsessään on kasvattava kokemus (Rönkkö, 2011) etenkin lapsille, mutta usein myös aikuisille. Saati sitten se kun joutuu niitä virheitä korjaamaan. Näiden taitojen oppiminen on jo lapsena erittäin tärkeää. Mutta vaikka käsitöiden tekeminen on monella tavalla kasvattavaa se myös antaa paljon. Parhaimmillaan käsityöt voivat ylevöittää ihmisen olemista kuten musiikki tai rukous. Ihminen voi kokea elämänsä mielekkäänä, erityisesti vaikeina aikoina esimerkiksi työttömyyden tai sairauden keskellä ja saada lohtua joko käsitöiden tekemisestä, tai käsitellessään ja ihaillessaan käsintehtyä esinettä tai tavaraa (Ihatsu, 2006).

Henkisesti käsitöiden tekeminen on siis yllättävän tärkeää vaikka se onkin vaikeasti mitattavissa. On hyvä päästä ilmaisemaan itseään, tekemään ja oppimaan ihan erilaisia asioita kuin teoreettinen tieto. Käsiyöt on myös keino rentoutua ja tehdä jotain itselle tärkeää tai mielekästä (Rönkkö, 2011). Käsiyöt ja kokonaisvaltaiset käsiyöprosessit ovat merkittävässä roolissa lasten ja nuorten ongelmanratkaisukyvyyn sekä persoonallisuuden kehittäjänä, sillä käsitöiden kautta voidaan oppia monia elämän perusvalmiuksia kuten kykyä nähdä, tehdä ja kokea asioita. Käsitöiden kautta ihmisellä on mahdollisuus vaikuttaa ympäristöönsä ja omaan elämään (Kesälä-Lundahl, 1999).

Goleman (1995) kirjoittaa siitä kuinka nuoret ovat tunne-elämältään köyhiä ja siksi kovin helposti ajautuvat konflikteihin, koska eivät ole saaneet tarpeeksi harjoitusta aistihavaintojen erittelyssä. Hän kirjoittaa, kuinka tärkeää olisi, että ihminen omistaisi nimenomaan tunneälyä. Sillä vaikka hänellä olisi kuinka hyvä älykkyysosamäärä voi olla, ettei hän silti pärjää elämässään. Hän ei välttämättä menesty työssään koska ei osaa pitää yllä ihmissuhteita, hän valitsee helposti vääränlaisen puolison, tai ei vain tule hänen kanssaan toimeen koska ei osaa kommunikoida tunnetasolla. Lyhyesti sanoen hän ei menesty niillä alueilla elämässä jotka ovat ne tärkeimmät ja tuovat sisältöä, tyydytystä ja merkitystä elämälle. On havaittu että kun lapsi huomaa osaavansa asioita ja sitä kautta hänen itsetuntonsa ja tunneälynsä kehittyvät, myös aivojen eri lohkojen sidonnaisuudet pääsevät kehittymään (Goleman, 1995). Yksi tärkeä osa-alue näissä eri lohkoissa on nimenomaan käsitöiden tekeminen sillä voidaan väittää, että käsiyö on käsien taitoa ja tietämistä (Karppinen, 1999). Silloin kun materiaali tekniikka, välineet ja omat kädet tottelevat ihminen kokee hallitsevansa itseään ja elämäänsä. Ihminen rakentaa itsetuntoaan ja minäkäsitystään, sekä käsitystä ympäristöstään aktiivisen tekemisen kautta ja siitä saatujen kokemusten avulla (Pikkarainen, 2004). Se on niin kutsuttua hiljaista tietämistä jonka vastakohta on opittu tieto (Karppinen, 1999).

Perinteisesti käsiyöt on valmistettu inhimilliseen, eli ihmisen kokoiselle sopivaan mittakaavaan, mikä mahdollistaa esineen kädessä pitämisen, siitä voi aistia jotain tekijästä ja niissä on myös tunneperäistä voimaa. Eläessämme kertakäyttökulttuurin keskellä jossa ihmiset hakevat sekä arkeen että juhlaan lohtua käsintehdystä kauneudesta, jota voi koskettaa ja pitää kädessään. Yksi tapa etsiä juuriaan ja säilyttää omaa kulttuuriaan on käsitöiden tekeminen tai niiden ylläpitäminen. Eräs tärkeimmistä matkamuistoista joita ostetaan, ovat nimenomaan paikalliset käsiyöt (Ihatsu, 2006). Ne kertovat usein enemmän sen alueen tai paikan kulttuurista sekä tekijästä kuin sanat tai edes valokuvat voivat kuvailla. Eräs käsin

tehtyihin tuotteisiin liittyvä asia on näiden esineiden suuri arvo joka ei määräydy välttämättä suoraan käytetyn materiaalin arvoon, vaan siihen että se on nimenomaan käsin tehty. Se on erityinen koska se on harvinainen ja se on vaatinut tekijältään sekä aikaa, että taitoa valmistaa se. Tällaiset lahjat tai esineet saavat helposti myös symbolista arvoa kun sen tekemiseen tai muotokieleen liittyy jokin teema menneisyydestä (Luutonen, 2006). Silloin kun käsityö on tehty huolella loppuun asti ja viimeistelty sitä haluaa kosketella ja hypistellä. Kun sen näkee, ei pysty vastustamaan, vaan sen haluaa ostaa omakseen (Laiti, 1997).

Grawford (2012), puhuu paljon siitä, kuinka eheyttävää ja elämänhallinnan kannalta tärkeää on päästä tekemään käsillään erilaisia asioita kasvien viljelystä moottorin korjaamisen ja vanhusten hoidon kautta käsitöihin asti (Grawford, 2012). Ihminen myös toteuttaa rakentamalla, hoivaamalla ja viljelemällä maailmassa olemistaan. Tämänkaltaiset toiminnot antavat sallimuksensa ihmisen olemiselle (Kojonkoski-Rännäli, 1998).

Rönkkö (2011) kertoo väitöskirjassaan opiskelijoiden huomanneen, että ainoa tapa oppia käsitöitä on niitä tekemällä ja harjoittelemalla. Sitä kautta taidot kasvavat ja sitä kautta tieto, joka johtaa ymmärtämiseen (Rönkkö, 2011). Vain tekemien kautta ihminen käsittää eli oppii ymmärtämään tekemistään sekä työstettävää materiaalia, että työkaluja. Tällä käsittelemällä tarkoitetaan niin sanottua ”hiljaista käsitystä” jota jo pieni lapsi omaksuu erilaisista esineistä ja materiaaleista koskettelemalla, maistelemalla ja takomalla esineitä joita käsiinsä saa (Niiniluoto, 1999). Oppiessaan ymmärtämään materiaaleihin ja fysiikan lakeihin kuuluvia lakeja ihminen oppii myös elämänhallintaa.

5.4 Luovuus

Steve Jobs on Wolfin (1996) haastattelussa sanonut; ”Luovuus on vain asioiden yhdistelemistä. Kun kysyt luovilta ihmisiltä kuinka he tekivät jotain, he tuntevat pientä syyllisyyttä koska he eivät oikeastaan tehneet mitään, vaan he vain näkivät jotain. Ajan kanssa se näytti itsestään selvältä heille koska he pystyivät yhdistämään omia kokemuksiaan ja siten luomaan uutta. Ja syy, miksi he pystyivät tähän, on että heillä on ollut enemmän kokemuksia tai he ovat ajatelleet omia kokemuksiaan enemmän, kuin muut ihmiset. Valitettavasti tämä on liian harvinaista nykyään. Isolla osalla ihmisiä teollisuudessamme ei ole kovin laajaa kokemuspohjaa, joten heillä ei ole tarpeeksi palikoita joista koota jotain ja he päätyvät hyvin yksisuuntaisiin ratkaisuihin ilman suurempaa näkökykyä ongelmaan.” (Wolf, 1996).

Pienille lapsille on tyypillistä eri taidelajeja erittelemätön, kokonaisvaltainen toiminta. Lapsi saattaa nopeasti vaihtaa tekemisen käsillä askartelusta vaikka leijan lennättämiseen. Tähän taas liittyvät helposti ajatukset ja haaveet lentämisestä ja mietinnät, että miltä se tuntuisi. Tähän lapsen maailmaan kuuluu ennakkoluulottomuus mikä on rajattomuuden ja innokkuuden lisäksi yksi tärkeä ominaisuus taideharrastukselle, taiteen ymmärtämiselle ja sille, että voi itse toteuttaa itseään eri tavoin (Karppinen, 1999).

Luovuus on erittäin tärkeä ominaisuus myös työelämässä. Root-Bernsteinin (2015) mukaan Eiduson teki vuonna 1955 pitkän ajan tutkimuksen menestymisestä tieteellisellä alalla. Hän rekrytoi neljäkymmentä tiedemiestä, jotka olivat uransa alussa tai puolessa välissä menossa. Heistä neljä voittivat Nobelin palkinnon ja yhdestätoista heistä tuli National Academy of Sciences- järjestön jäseniä. Kun heitä testattiin vuonna 1988, heitä ei yhdistänyt mitkään psykologiset mittaukset, joihin kuului muun muassa älykkyydosamäärän mittaaminen, persoonallisuus ja urallaan menestyminen. Mutta mitä yhtenevästä havaittiin näillä tieteen alalla hyvin menestyneitten miesten välillä, oli osallisuus taiteisiin, musiikkiin, käsitöihin, kirjallisiin tuotoksiin ja fyysiseen aktiivisuuteen (Root-Bernstein, 2015).

Kun aiemmin käsitöiden merkitys oli hyvin käytännönläheinen ja erilaisiin tarpeisiin perustuvaa, nykyään käsityöt voivat olla myös viihdettä. Maailma on pienentynyt ja tekniikoita, materiaaleja sekä kulttuureja sekoitetaan keskenään antaen tekijälleen mahdollisuuden toteuttaa itseään. Monilla aika kuluu paremmin käsitöitä tehdessä, kuin televisiota katsoessa. Toisille se on mahdollisuus kokoontua yhteen ja pääasiana onkin yhdessä tekeminen ja jutteleminen, kuin tuotteen valmiiksi saaminen (Ihatsu, 2006).

Uudehko laji etenkin nuorisolla on erilaisten asioiden tuunaus, eli tavaroiden tai esineiden muokkaaminen omien visuaalisten mieltymyksien mukaiseksi. Esimerkiksi polkupyörät, vaatteet ja asusteet, muutetaan eri käsitöiden tekniikoita käyttäen oman näköisiksi ja persoonallisiksi (Kojonkoski-Rännäli, 2006). Tämä on myös ekologista, joka on yksi huomiioon otettavista asioista muun muassa käsitöitä opetettaessa.

Tämän tuunauksen voi usein mieltää myös taiteeksi ja nykyään taiteen ja käsitöiden raja on muuttunutkin yhä häilyvämmäksi. Käsityö ei ole enää vain taiteen ruumis ja väline vaan on muuttunut jopa käsityöilmaisiksi. Suomalainen muotoilu piilee nimenomaan käsitöiden tekemisessä ja on mahdollisuus innovaatioille, jotka leviävät ympäri maailmaa (Miia Collanus, 2006).

6 YHTEENVETO

Olen tässä kandintyössäni käynyt läpi käsitöitä useasta eri näkökulmasta. Näitä näkökulmia riittäisi vielä vaikka kuinka paljon, onhan aihe niin kaiken kattava ja monella tapaa koko ihmisen elämää alusta loppuun asti koskettava. Valitettavasti en tässä työssäni voinut kuin vähän rapaista pintaa käsityökenttää koskevista eri osa-alueista, mutta koin tärkeämmäksi tehdä näin kuin keskittyä vain johonkin yhteen osa-alueeseen. Jo senkin takia, että näitä alueita on hankala edes erottaa toisistaan, niin monisäikeisesti ne nivoutuvat toistensa lomitse. Myös Heikkinen (1997) toteaa että on kovin keinotekoisia yrittää vetää rajaa oppimisen, rentoutumisen, älyllisen ponnistelun, viihtymisen ja tulosten synnyttämän ilon välille.

Käsitöitä voidaan arvioida prosessina tai produktina. Prosessi kertoo juuri siitä miten käsitöitä tehdään. Mitä asioita, tavaroita ja taitoja niiden tekemiseen tarvitaan? Produktiosta puhuttaessa keksitetään huomio vain valmistuneeseen tuotteeseen. Miltä se näyttää, tuntuu, tuoksuu ja mihin sitä voi käyttää? Mistä materiaalista se on tehty ja millä tekniikoilla? Näihin asioihin liittyy läheisesti myös erilaisia arvolatauksia joita käsitöihin kohdistuu. Nykyään arvostetaan itse tehtyjä esineitä ja ymmärretään, että sen tekemiseen on käytetty aikaa ja vaivaa. Ihmisestä riippuen toiset arvostavat enemmän puukäsitöitä ja toiset kankaista tai langoista tehtyjä tuotteita. Meillä on kautta historian jaoteltu käsityöt ja muukin käsillä tekeminen joko miesten tai naisten töiksi ja näihin jakoihin liittyy myös monenlaisia arvolatauksia.

Tutkiessani mitä eri taitoja käsitöiden tekemiseen tarvitaan, niitä löytyi yllättävän paljon; Tarvitaan perusfyysistä osaamista joka kasvaa ja kehittyy pienestä lapsesta vanhuuteen asti, kunhan vain pääsemme niitä taitoja monipuolisesti harjoittelemaan, sekä käsitöiden kuin monien muidenkin käten ja koko ruumiin treenaamisen avulla.

Täytyy myös osata matemaattisia taitoja, kun lasketaan silmukka- ja kerroslukuja. Kun mitataan ja sovitellaan kaavoja. Kun puuseppä laskee upotuksien ja liitosten syvyyksiä, tai kun lasketaan kuinka paljon kalaa tarvitaan tietylle henkilömäärälle kalasoppaa tehdessä. Myös komiulotteista ajattelutaitoa tarvitaan, hahmotellessa mielessä minkälaisen puseron neuloo tai ompelee. Missä kohden täytyy lisätä tai vähentää silmukoiden määrää, tai miten päin jokin kappale täytyy leikata kankaasta ja ommella toiseen palaan kiinni.

Tarvitaan myös henkisiä voimavaroja silloin kun työ ei menekään kuten suunnitellaan tai kun joudutaan istumaan aloillaan ja toistamaan yhä uudelleen tiettyä kaavaa tai tekemisen metodia tuotteen valmiiksi saamiseksi. Täytyy niellä turhautuneisuus, kun ei heti hoksaa, kuinka jonkin työvaihe tulisi tehdä ja osata ottaa aikaa ja etäisyyttä välillä, jotta alitajunta voisi tehdä töitä ratkaisun keksimiseksi. Käsityöt ovat usein hidasta oppimista ja ne vaativat sekä aikaa, että valtavan määrän toisintoja, tekemisen harjaantumiseksi.

Toisaalta, kun jaksaa vain sinnikkäästi opetella erilaisia työtapoja ja tekniikoita, käsityöt antavat upean mahdollisuuden niiden yhdistelemiseen ja sitä kautta luovuuden esille tuloon eri käsitöitä tehdessä. On upeaa tehdä ihan uniikkia, omannäköistä ja persoonallista tuotetta! Hiljainen tieto ja ymmärrys käsitöiden tekemisessä kasvattavat itsetuntoa tuottaen iloa ja varmuutta siitä että ”minä pärjään”. Elämänhallinnan kannalta tämä on todella tärkeä näkökulma käsitöiden tekemiseen ja niiden taitojen harjaannuttamiseen.

Kuitenkin, oli kyseessä sitten minkälaisen käsitöiden tahansa tekeminen, se on myös yhteiskunnallisesti kannattavaa sillä mitä monipuolisempi ja laaja-alaisempi osaaja ja taituri on kyseessä, yleensä sen luovempi kyseinen ihminen myös on. Luovuus taas on äärimmäisen tärkeä ominaisuus kaikilla ammattialoilla. Väistämättä tulee tilanteita eteen jossa ei voida toimia tai ei ole järkeä toimia ”niin kuin on aina toimittu”. Ja vain luovuuden avulla on mahdollista keksiä uutta paremmin, nopeammin tai halvemmalla toimiva ratkaisu. Jos maassamme pääsisi valloilleen luovuuden voima, voisimme koko yhteiskuntana nousta notkosta ja rakentaa paremman ja tuottavamman tulevaisuuden.

Tästä kaikesta voisimme tulla kysymykseen; minkälainen tämä maailma olisi ilman käsitöitä? Loppujen lopuksi liki kaikki ympärillämme perustuu siihen, että pystymme ja haluamme luoda asioita. Toisaalta meidän on myös pakko, jotta pysyisimme edes hengissä ja lämpiminä! Käsillä tekeminen peilautuu ympäristöstämme, rakennuksista ja esineistä ja sen lonkerot ulottuvat paljon useamman ihmisen elämään kuin mitä ensin voisimme kuvitellaan (Kesälä-Lundahl, 1999). Emme voi elää ilman kädentaitoja ja niitä taitoja ja ominaisuuksia mitä niiden tekeminen tuo ihmisille, yhteiskunnalle ja koko maailmalle.

Tähän loppuun haluan vielä liittää otteen Suomessa käsityön saralla paljon työtä tehneen, käsityötieteen professori emerita Pirkko Anttilan (2006) kirjoittamasta tekstistä, koska hän on saanut siihen niin hienosti tiivistettyä kaiken sen tärkeimmän jonka olen halunnut tuoda esille tämän kandidaatintyöni kautta.

”Käsityön taidot ovat olennainen osa suomalaista elämänmuotoa – osa sen vahvinta ydintä. Aina näihin virtuaalitodellisuuden ja globalisaation aikoihin saakka olemme oppineet sinnittelemään käden taitojen avulla läpi vaikeiden aikojen, keksimään ratkaisuja materiaalien puutteeseen ja selviytymään oivaltavien ratkaisujen avulla. Käsityön taito on ollut ratkaisu moneen asiaan. Se nostaa esille sen hiljaisen tiedon, johon turvautuminen on merkinnyt joskus enemmänkin kuin korkea koulutus. se vaalii perinteitä, se pyrkii tuottamaan kauniita, kestäviä ja käyttökelpoisia tuotteita. Sillä on vahva psyykinen ja sosiokulttuurinen merkitys. Se merkitsee perusosaamista, inhimillistä perustaitopääomaa.”

(Anttila, 2006. s.6)

7 LÄHTEET

- Aikasalo, P. (2006). Käsityöt osana naisten elämää. Teoksessa L. Kaukinen;& M. Collanus, *Tekstejä ja kangastuksia, puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (ss. 40-54). Tampere: Akatiimi Oy.
- Anttila, P. (1983). *Prosessi vai produkti? Tutkimus käsityön asenteista ja arvopäämääristä*. Helsinki: kouluhallitus, kokeilu- ja tutkimustoimisto.
- Anttila, P. (1992). *Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet*. Helsinki.
- Anttila, P. (2003). Käsityön korkea-asteen koulutus Suomessa. Teoksessa S. Kotilainen;& M.-R. Simpanen, *Suomalaisen käsityökoulutuksen vaiheita 1700-luvulta 2000-luvulle* (ss. 75-96). Jyväskylä: Suomen käsityön museo.
- Anttila, P. (2006). Kustantajan tervehdys. Teoksessa L. Kaukinen;& C. Miia, *Tekstejä ja kangastuksia* (s. 6). Tampere: Akatiimi.
- Borovik, A. (11. Tammikuu 2012). micromath.wordpress.com. Haettu osoitteesta <https://micromath.wordpress.com/2012/01/11/manual-dexterity/>
- Ferguson, E. S. (1977). The Mind's Eye: Nonverbal Thought in Technology. *Science*, 827.
- Cygnaeus, U. (1863). *Ehdotuksia Suomen kansakoulutoimesta Keisarillisen Senaatin määräyksestä*. Helsinki: Keisarillisen senaatin kirjapaino.
- Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence*. New York: Bantam Books.
- Grawford, M. B. (2012). *Elämän korjaajat*. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry.
- Guilford, J. (Syyskuu 1950). *ProQuest*. Haettu osoitteesta Oulu University Library: <http://search.proquest.com/docview/614253760?accountid=13031>
- Heikkilä, D. (2003). Käsityön ammatillinen opetus Suomessa 1700-luvulta nykypäiviin. Teoksessa S. Kotilainen;& M.-R. Simpanen, *Suomalaisen käsityökoulutuksen vaiheita 1700-luvulta 2000-luvulle* (ss. 7-47). Jyväskylä: Suomen käsityön museo.
- Heikkilä, J. (1987). *Käsityökasvatuksen teorian rakennusaineeksi*. Turku: Turun yliopiston Rauman opettajakoulutuslaitos.

- Heikkinen, K. (1997). *Käsityöt naisten arjessa*. Jyväskylä: Akatiimi.
- Heino, U. (1984). *Käsityö ja sen tekijät 1600-luvun satakunnassa*. Jyväskylä: Gummerus Oy.
- Huhtanen, J. (1997). Ajatuksia käsityöläisyydestä. Teoksessa S. Heinänen;& T. Periäinen, *Käsityö - Mitä se on? Raportti kansallisesta tilanteesta* (s. 6). Jyväskylä: Suomen käsityöneuvosto.
- Hyrsky, K. (2006). Käsityön oppimisen merkitys ammattikäsityön kannalta - Cygnaeus ja nykypäivän haasteet. Teoksessa M. C. Leena Kukinen, *Tekstejä ja kangastuksia* (ss. 167-173). Tampere: Akatiimi.
- Ihatsu, A.-M. (2006). Käsityö - uusiutuva luonnonvara. Teoksessa M. C. Leena Kaukinen, *Tekstejä ja kangastuksia, puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (ss. 19-28). Tampere: AKATIIMI.
- Jiun-Liang, K.;Monkb, M.;& Duschlc, R. (28. Lokakuu 2005). *Learning Introductory Quantum Physics: Sensori-motor experiences*. Haettu osoitteesta International Journal of Science Education: <http://blog.cshs.kh.edu.tw/files/292/292-3991.pdf>
- Karppinen, S. (1999). Käsityö taitoja, tunteena ja ajattelun heräämisenä. Teoksessa M.-L. S. Maarit Humalajärvi, *Käsityö koskettaa I* (ss. 17-27). Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Kaukinen, L. (2006). Teoksessa C. M. Kaukinen Leena, *Tekstejä ja kangastuksia*. Tampere: Juvenes Print.
- Kaukinen, L. (1999). Mitä tarkoitetaan kulttuurisella tekstiiliekspressiolla käsityötieteessä? Teoksessa A.-M. Raunio;& P. Seitamaa-Hakkarainen, *Liitteitä - Attachments*. Kuopio: Helsingin yliopiston käsityöopettajan koulutus ja Kuopion käsi- ja taideteollisuusakatemia.
- Kesälä-Lundahl, K. (1999). Käsityö osanan yhteiskuntaa ja elävää kuttuuria. Teoksessa M.-L. S. Maarit Humalajärvi, *Käsityö koskettaa* (ss. 30-38). Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Koivunen, H. (1998). *Hiljainen tieto*. Keuruu: Otavan Kirjapaino.

- Kojonkoski-Rännäli, S. (1998). *Ajatus käsissämme*. Turku: Unipaps.
- Kojonkoski-Rännäli, S. (2006). Käsityön kaunis tulevaisuus. Teoksessa M. C. Leena Kaukinen, *Tekstejä ja kangastuksia* (ss. 97-107). Tampere: Akatiimi.
- Kärkkäinen, R. (2001). Taide ja teknologia - näkökulmia käsityökasvatuksen tulevaisuuteen. Teoksessa L. E. Hyvönen Leena, *Tehään yhdessä* (ss. 47-55). Oulu: Oulun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta.
- Laiti, P. (1997). Ajatuksia käsityöläisyydestä. Teoksessa S. Heinänen;& P. Tapio, *Käsityö - Mitä se on? Raportti kansallisesta tilanteesta* (s. 9). Jyväskylä: Suomen käsityöneuvosto.
- Laitinen, H. (1997). Ajatuksia Käsityöläisyydestä. Teoksessa S. Heinänen;& T. Periäinen, *Käsityö - Mitä se on? Raportti kansallisesta tilanteesta* (s. 5). Jyväskylä: Suomen käsityöneuvosto.
- Lindberg, L. (1997). Ajatuksia käsityöstä. Teoksessa S. Heinänen;& P. Tapio, *Käsityö - mitä se on? Raportti kansallisesta tilanteesta* (s. 19). Jyväskylä: Suomen käsityöneuvosto.
- Lindfors, E. (2001). Taide ja teknologia - näkökulmia käsityökasvatuksen tulevaisuuteen. Teoksessa E. Lindfors;& L. Hyvönen, *Tehään yhdessä* (ss. 85-96). Oulu: Oulun yliopisto - kasvatustieteiden tiedekunta.
- Luutonen, M. (2002). Käsityötuotteisiin ja -palveluihin liitetyt merkitykset. Teoksessa M. Luutonen;& A. Äyväri, *Käsin tehty tulevaisuus* (ss. 72-101). Helsinki: Edita Prima Oy.
- Luutonen, M. (2006). Käsityö elinkeinoelämän voimavarana. Käsityöläisyyden tulevaisuus. Teoksessa L. Kaukinen;& M. Collanus, *Tekstejä ja kangastuksia* (ss. 174-186). Tampere: Akatiimi.
- Manninen, R. (2007). *Kässätkö*. Haettu osoitteesta Suomen käsityön museo: <http://www.craftmuseum.fi/kassaatko/kansakoulu.htm>
- Maslow, A. (2007). Creativity in self-actualizing people. Teoksessa R. Frager;J. Fadiman;C. McReynolds;& R. C, *Motivation and personality* (ss. 200-209). New Delhi: Dorling Kindersley.

- Miia Collanus, H. G.-B. (2006). Ylös kapiokirstun pohjalta. Keskusteluja kästyn merkityksestä ja paikasta. Teoksessa M. C. Leena Kaukinen, *Tekstejä ja kangastuksia* (ss. 149-157). Tampere: Akatiimi.
- Niiniluoto, I. (1999). Käsiyö, kuvittelu ja ymmärtäminen. Teoksessa M.-L. S. Maarit Humalajärvi, *Käsiyö koskettaa* (ss. 11-16). Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Opetushallitus. (2016). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Haettu osoitteesta http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Periäinen, T. (1997). Ajatuksia käsiyöstä. Teoksessa S. Heinänen;& P. Tapio, *Käsiyö - mitä se on? Raportti kansallisesta tilanteesta* (ss. 17-18). Jyväskylä: Suomen käsiyöneuvosto.
- Pikkarainen, A. (2004). Toimintaterapia osana dementoituvien ihmisten kuntouttavaa hoitoa ja laadukasta arkea. Teoksessa S.-L. Heimonen;& P. Voutilainen, *Dementoituvan ihmisen kuntoutuksen lupaus* (ss. 34-46). Helsinki: Tammi.
- Pöllänen, S. (2006). Elämä ilman käsitöitä - mitä se on? Käsiyö harrastajien psyykkisen hyvinvoinnin tukena. Teoksessa L. Kaukinen;& M. Collanus, *Tekstejä ja kangastuksia puheenvuoroja käsiyöstä ja sen tulevaisuudesta* (ss. 66-77). Tampere: Akatiimi.
- Radman, Z. (2013). *Google scholar*. Haettu osoitteesta The Hand, an Organ of the Mind : What the Manual Tells the Mental:
https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=Z2NXDM10LysC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Radman,+Zdravko:+The+Hand,+an+Organ+of+the+Mind+:+What+the+Manual+Tells+the+Mental&ots=HPD4WWNQ1M&sig=H1s13CzJfzngy983EQU_2f9_1TI&redir_esc=y#v=onepage&q=Radman%2C%20Zdravko%3A%20The
- Repo, J. (1997). Ajatuksia käsiyöstä. Teoksessa S. Heinänen;& P. Tapio, *Käsiyö - Mitä se on? Raportti kansallisesta tilanteesta* (s. 12). Jyväskylä: Suomen käsiyöneuvosto.
- Root-Bernstein, R. (28. maaliskuu 2015). *Asia Pacific Educ. Rev.* Haettu osoitteesta www.link.springer.com

- Rönkkö, M.-L. (2011). *Käsityön monet merkitykset*. Turku: University of Turku.
- Salo, U.-M. (2006). Tyhjästä sisään ja vierestä ulos. Merkitykselliset mutta vaikasti selitettävät taidot. Teoksessa L. Kaukinen;& M. Collanus, *Tekstejä ja kangastuksia* (ss. 119-127). Tampere: Akatiimi.
- Seilo, M. H.-L. (1999). *Käsityö koskettaa, Käsityön taiteen perusopetus*. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Tammia, J. (30. 5 2006). pro-gradu tutkielma. *Käsityökasvatus pienen lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tutkijana*. Oulu: Oulun Yliopisto.
- Tarna, T. (1997). Ajatuksia käsityöläisyydestä. Teoksessa S. Heinänen;& P. Tapio, *Käsityö - Mitä se on? Raportti kansallisesta tilanteesta* (s. 16). Jyväskylä: Suomen käsityöneuvost.
- Uusikylä, K. (2012). *Luovuus kuuluu kaikille*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Veteläsuo, M.-L. (1997). Ajatuksia käsityöstä. Teoksessa S. Heinänen;& P. Tapio, *Käsityö - Mitä se on?* (s. 16). Jyväskylä: Suomen käsityöneuvosto.
- Wiherheimo, A. (1. Marraskuu 1957). Kotiliesi. *Maalaisisärien muistolle*, ss. 1222-1223.
- Wolf, G. (2. Tammikuu 1996). wired.com. Steve Jobs: The next insanely great thing.
- Vähälä, E. (1999). Käsityöstä elämäniloa. Teoksessa A.-M. Raunio;& P. Seitamaa-Hakkarainen, *Liitteitä - Attachments* (ss. 119-132). Kuopio: Helsingin yliopiston käsityöopettajan koulutus ja Kuopion käsi- ja taideteollisuusakatemia.
- Ylieskola, M. (2006). Hiljainen tieto perinteisessä verhoilussa. Teoksessa L. Kaukinen;& M. Collanus, *Tekstejä ja kangastuksia* (ss. 197-206). Tampere: Akatiimi.